

Οι Αγγλογάλλοι απέρριψαν (12 Ιανουαρίου 1917) τη διαμεσολάβηση του προέδρου των ΗΠΑ, Γούντρο Ουίλσον, για ειρήνη (εκδηλώθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 1916) αλλά οι Γερμανοί ήταν εκείνοι που κυριολεκτικά κλώτσησαν την όλη προσπάθεια. Την 1<sup>η</sup> Φεβρουαρίου 1917, ανακοίνωσαν ότι προχωρούν σε ολοκληρωτικό υποβρυχιακό πόλεμο, κηρύσσοντας τη θάλασσα γύρω από τις εχθρικές της χώρες αποκλεισμένη. Αυτό σήμαινε ότι τα υποβρύχιά της θα βύθιζαν χωρίς προειδοποίηση, όποιο πλοίο έβρισκαν στις απαγορευμένες ζώνες.

Από την όλη κατάσταση, οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν που θίγονταν περισσότερο. Η διακοπή των διπλωματικών τους σχέσεων με τις κεντρικές αυτοκρατορίες ήταν άμεση, ενώ ο πρόεδρος Ουίλσον δρομολόγησε τις διαδικασίες για την κήρυξη πολέμου. Το Κογκρέσο και η Βουλή των Αντιπροσώπων έδωσαν την έγκρισή τους. Στις 5 Απριλίου 1917, οι Ηνωμένες Πολιτείες μπήκαν στον πόλεμο, στο πλάι της Αντάντ. Οκτώ κράτη της αμερικανικής ηπείρου μιμήθηκαν αμέσως το παράδειγμά της, ενώ, ως το τέλος του χρόνου, ακολούθησαν άλλα πέντε. Ως το τέλος ουδέτερες έμειναν Αργεντινή, Χιλή και Μεξικό. Όλες οι άλλες αμερικανικές χώρες συντάχθηκαν με την Αντάντ.

Η ροή των αμερικανικών εφοδίων προς τους συμμάχους ξεκίνησε αμέσως. Οι πρώτοι άνδρες έφθασαν στην Ευρώπη τον Ιούνιο. Παρ' όλ' αυτά, το γερμανικό κοινοβούλιο ψήφισε υπέρ της ειρήνης «με την αμοιβαία συνεννόηση και συνδιαλλαγή των λαών» (19 Ιουλίου του 1917). Ο Αμερικανός πρόεδρος επανήλθε με ένα «πρόγραμμα 14 όρων για την αποκατάσταση της ειρήνης» (8 Ιανουαρίου 1918). Με δυο λόγια, εγγυούταν αυτονομία στις εθνικότητες με παράλληλη επικυριαρχία (ουσιαστικά εδαφική ακεραιότητα) των Γερμανίας, Αυστροουγγαρίας και Τουρκίας, επαναφορά των γαλλικών συνόρων στα πριν από τον πόλεμο του 1870 σημεία τους, ανεξάρτητη Πολωνία με έξοδο στη θάλασσα, αποκατάσταση των αλύτρωτων Ιταλών, ελεύθερη ναυσιπλοΐα και αποχώρηση των Γερμανών από τις αποικίες τους. Πρότεινε ακόμα τη δημιουργία της Κοινωνίας των Εθνών. Ζητούσε ελάχιστα από όσα ήθελε η Αντάντ και πολύ περισσότερα από όσα πρόσφεραν οι κεντρικές δυνάμεις.

Η γερμανορωσική συνθήκη που υπέγραψαν οι μπολσεβίκοι (3 Μαρτίου του 1918), πρόσφερε τις τρεις δημοκρατίες της Βαλτικής στη Γερμανία και καθιστούσε (κάτω από την επιρροή της) ανεξάρτητες τις Φιλανδία και Ουκρανία, επαναφέροντας έτσι στο προσκήνιο το παλιό γερμανικό όραμα. Ταυτόχρονα, περνούσε μια θηλιά στον λαιμό της Ρουμανίας, που σύρθηκε σε νέα συνθήκη του Βουκουρεστίου (7 Μαΐου 1918). Η οικονομία της χώρας μπήκε κάτω από την κηδεμονία των κεντρικών αυτοκρατοριών, με εκχώρηση της εκμετάλλευσης των εκεί πετρελαίων για τριάντα χρόνια, παραχώρηση στρατηγικών διαβάσεων στα Καρπάθια και εγκατάλειψη της Δοβρουτσάς ως ενέχυρο. Σε αντάλλαγμα, η Ρουμανία απαλλασσόταν από την καταβολή πολεμικών αποζημιώσεων κι έπαιρνε μian αόριστη υπόσχεση για μελλοντική επέκτασή της στη Βεσσαραβία.

Όλα αυτά όμως είχαν ημερομηνία ανατροπής.

## Εκατόμβες σε στεριά και θάλασσα

Όταν στις 26 Δεκεμβρίου 1916 ο στρατηγός Ρομπέρ Ζορζ Νιβέλ (Nivelle) ανέλαβε την ηγεσία των γαλλικών ενόπλων δυνάμεων, υπήρχε ήδη έτοιμο σχέδιο του προκατόχου του, Ζοφρ, για μεγάλη επίθεση εναντίον των γερμανικών θέσεων. Το τροποποίησε σχεδιάζοντας αγγλικό χτύπημα στην περιοχή του Αρτουά και κύρια αγγλογαλλική επίθεση στην Καμπανία. Ο όγκος των πολεμοφοδίων που συγκεντρώνονταν στα κρίσιμα σημεία και οι μεγάλες μετακινήσεις στρατευμάτων έπεισαν τους Γερμανούς για το τι έπρεπε να περιμένουν.

Ήδη, αφότου ο Χίντεμπουργκ ανέλαβε την αρχιστρατηγία των Γερμανών, είχε ξεκινήσει την οργάνωση οχυρών στην, όπως ονομάστηκε, «γραμμή Ζιγκφριντ» ή «Χίντεμπουργκ». Μέσα Φεβρουαρίου 1917, η «γραμμή» ήταν έτοιμη. Από τις 24 του μήνα, οι Γερμανοί ξεκίνησαν να υποχωρούν πίσω από αυτήν. Η σύμπτυξη ολοκληρώθηκε στις 13 Μαρτίου. Δεν είχαν παρά να περιμένουν.

Η αγγλική επίθεση εναντίον του Αρτουά εκδηλώθηκε στις 9 Απριλίου και εξελίχθηκε στη «μάχη του Αράς», όπου σημειώθηκαν και αιματηρές αερομαχίες, σχεδόν όλες υπέρ των Γερμανών πιλότων. Η κύρια επίθεση των Γάλλων στην Καμπανία ξέσπασε στις 16 Απριλίου. Οι επιχειρήσεις έληξαν στις 19 Απριλίου με χιλιάδες νεκρούς (μόνο οι Γάλλοι είχαν 120.000 θύματα σε τρεις μέρες) και τραυματίες και με τους αντιπάλους να κρατούν τις αρχικές τους θέσεις. Και από τη Ρωσία έφθναν τα μηνύματα για την επανάσταση εναντίον του τσάρου και το πάγωμα των επιχειρήσεων στο ανατολικό μέτωπο.

Στον γαλλικό στρατό ξέσπασαν ανταρσίες. Με τη γαλλική κοινή γνώμη να συμπαρατάσσεται με τους εξεγερμένους. Η κυβέρνηση έσπευσε να τις καταστείλει αιματηρά αλλά και να αντικαταστήσει τον στρατηγό Νιβέλ με τον ήρωα του Βερντέν, Πετέν. Ο Νιβέλ στάλθηκε στο μέτωπο της Βόρεια Αφρικής (τον επόμενο Δεκέμβριο). Πέθανε το 1924.

Αποδείχτηκε πως πιο σωστή επιλογή εκείνη τη στιγμή δεν μπορούσε να υπάρξει. Ο Πετέν άρχισε επισκέψεις στο μέτωπο, εξήγησε τις προθέσεις του και φρόντισε για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των στρατιωτών. Η τάξη αποκαταστάθηκε. Τον επόμενο χρόνο, κάτω από την ηγεσία του Πετέν, ο γαλλικός στρατός θα μετείχε στην τελική επίθεση του στρατηγού Φερδινάνδου Φος.

Στο μεταξύ, τα γερμανικά υποβρύχια έσπερναν τον τρόπο και τον θάνατο στις θάλασσες. Οι Βρετανοί αποφάσισαν να χτυπήσουν στη βάση τους, στη Φλάνδρα (περιοχή που μοιράζεται άνισα ανάμεσα στη Γαλλία και το Βέλγιο). Οι πρώτες μάχες (7 Ιουνίου 1917) απέδωσαν την κατάληψη γερμανικών θέσεων. Η μεγάλη επίθεση εκδηλώθηκε στις 31 Ιουλίου και διάρκεσε ως τα τέλη Νοεμβρίου. Στο διάστημα αυτό, εκδηλώθηκαν και γαλλικές επιθέσεις με ασήμαντα εδαφικά οφέλη. Η «μάχη της Φλάνδρας» κορυφώθηκε στις 20 Νοεμβρίου, όταν ο Βρετανός στρατηγός Ερλ προσέβαλε τις γερμανικές θέσεις στο Καμπρέ ρίχνοντας εναντίον τους 324 τανκ, στην πρώτη σημαντική σύγκρουση με τεθωρακισμένα. Στο τέλος της, οι Βρετανοί είχαν χάσει 43.000 άνδρες, χωρίς κανένα όφελος.

Το τέλος του 1917 βρήκε τις κεντρικές αυτοκρατορίες σε πλεονεκτική θέση στο δυτικό μέτωπο αλλά, στην ουσία, η πλάστιγγα έγερνε προς τη μεριά της Αντάντ. Οι αμερικανικές δυνάμεις που συνεχώς κατέφθαναν, εκτός από την πολύτιμη ανανέωση του έμψυχου υλικού, πρόσφεραν και μεγάλη υπηρεσία στην ανύψωση του ηθικού για την οποία μοχλούσαν ο από την προηγούμενη χρονιά πρωθυπουργός στη Βρετανία, Λούδ Τζορτζ, και ο Κλεμανσό, πρόσφατα πρωθυπουργός στη Γαλλία. Στο αντίπαλο στρατόπεδο, η έλλειψη τροφίμων και η πτώση του ηθικού υπέσκαπταν το κύρος των κυβερνήσεων και της μοναρχίας, τόσο στη Γερμανία όσο και στην Αυστροουγγαρία. Και ο υποβρύχιος πόλεμος, παρά τη φθορά που προκαλούσε, δεν απέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Από τον Οκτώβριο του 1916 ως το τέλος της χρονιάς εκείνης, τα γερμανικά υποβρύχια είχαν βυθίσει 436 βρετανικά εμπορικά πλοία, συνολικού φορτίου 1.250.000 τόνων. Κι ένα πολεμικό που ξέφυγε από την επιτήρηση των Βρετανών, βγήκε στην ανοιχτή θάλασσα, βύθισε 27 εμπορικά (123.000 τόνων) κι επέστρεψε σώο στη βάση του. Το ίδιο και το καταδρομικό Βολφ που δρούσε στον Ειρηνικό και βύθισε 35 εμπορικά (210.000 τόνων).

Το 1917, η κατάσταση έγινε πιο επικίνδυνη για τους συμμάχους της Αντάντ. Από τη στιγμή που ξεκίνησε ο ολοκληρωτικός υποβρύχιος πόλεμος (Φεβρουάριος 1917) ως το τέλος της χρονιάς, τα γερμανικά υποβρύχια βύθισαν εμπορικά πλοία συνολικού φορτίου 8.916.000 τόνων!

## Οι νεκροί στις Άλπεις

Οι Ιταλοί είχαν συμφωνήσει με τους Αγγλογάλλους να επιτεθούν εναντίον των Αυστριακών ταυτόχρονα με την εκδήλωση της συμμαχικής επίθεσης στο δυτικό μέτωπο. Τους τα χάλασε ο καιρός. Μπόρεσαν να ξεκινήσουν στις 12 Μαΐου 1917 (10<sup>η</sup> μάχη του Ιζόντσο). Στις 26 του μήνα, είχαν μείνει από πυρομαχικά. Η αυστριακή αντεπίθεση, στις 4 Ιουνίου, τους έδωσε από τα περισσότερα εδάφη που κατέλαβαν. Μετά από τεσσάρων συνολικά εβδομάδων μάχες, με ασήμαντα εδαφικά οφέλη, οι Ιταλοί είχαν χάσει 132.000 νεκρούς και τραυματίες και 27.000 αιχμαλώτους. Οι Αυστριακοί μέτρησαν 120.000 νεκρούς, τραυματίες και αιχμάλωτους.

Στις 10 Ιουνίου, οι Ιταλοί χτύπησαν στην περιοχή του Τιρόλο. Στις 29 του μήνα, βρίσκονταν στις αρχικές τους θέσεις, έχοντας χάσει 24.000 άνδρες σε νεκρούς και τραυματίες και 2.000 που αιχμαλωτίστηκαν. Άλλους 9.000 έχασαν οι Αυστριακοί.

Νέα ιταλική επίθεση εκδηλώθηκε στις Άλπεις, στις 18 Αυγούστου. Ως τις 15 Σεπτεμβρίου, είχαν κερδίσει έδαφος πλάτους 27 χμ. και βάθους επτά. Η νίκη τους стоίχισε 40.000 νεκρούς, 108.000 τραυματίες και 18.000 αιχμαλώτους.

Τον Οκτώβριο, οι Αυστριακοί αντεπετέθησαν στην περιοχή του Ιζόντσο. Διέσπασαν το μέτωπο κι εξανάγκασαν τους Ιταλούς να υποχωρήσουν. Νέα επίθεση τον Νοέμβριο, προκάλεσε νέα υποχώρηση των Ιταλών. Ολόκληρη η Βόρεια Ιταλία είχε καταληφθεί. Οι Ιταλοί γαντζώθηκαν στο ορεινό συγκρότημα Γκράπα, όπου ενισχύθηκαν από Αγγλογάλλους. Στις μάχες αυτές, είχαν χάσει 275.000 άνδρες και 2.600 κανόνια. Επείγουσα συμμαχική σύσκεψη οδήγησε στην αντικατάσταση της ιταλικής στρατιωτικής ηγεσίας.

Την ηρεμία των επόμενων μηνών στο μέτωπο διέκοψε η μεγάλη αυστριακή επίθεση που εκδηλώθηκε στις 15 Ιουνίου 1918. Οι Ιταλοί την περίμεναν. Η επιχείρηση απέτυχε, αφήνοντας στα πεδία των μαχών νεκρούς 90.000 Αυστριακούς. Οι μάχες εξακολούθησαν χωρίς εδαφικά οφέλη για τους αντιμαχόμενους. Μόνο ο φόρος αίματος πληρωνόταν

ασταμάτητα. Οι Ιταλοί, σε μια μόνο σύγκρουση, έχασαν 40.000 άνδρες.

(τελευταία επεξεργασία, 8.5.2009)